XI. Archeologiniai žvalgymai
Archaeological Field Surveys

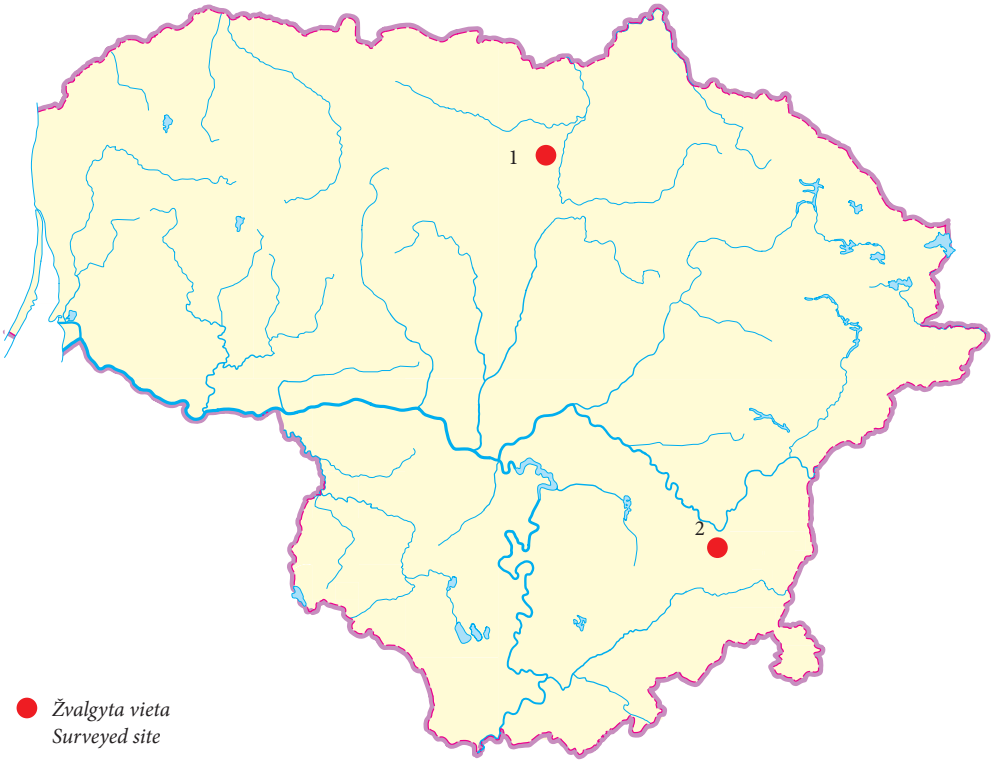

● *Žvalgyta vieta*
Surveyed site

1. *Kidžioniai*
2. *Vaidotai*

Jonas Balčiūnas

Piliakalnis prie Vokės slėnio

Dar 2009 m. KPC per KPD gavo biologijos mokslų daktaro Dariaus Stončiaus pateiktą medžiagą apie jo tais metais lokalizuotas spėjamas archeologines vietas, tarp kurių buvo nurodytas ir iki tol literatūroje neminėtas ties Vilniaus rajono Vaidotų kaimu netoli Vokės kairiojo kranto esantis piliakalnis. 2010 m. pavasarį KPC archeologai žvalgė šį piliakalnį, esantį Vilniaus miesto Vaidotų kaimo R pakraštyje, apie 1,2 km į P nuo Baltosios Vokės bažnyčios, 800 m į PR nuo buvusio vandens malūno ir 450 m į PV nuo Vokės kairiojo kranto, Vilniaus miškų urėdijos Panerių girininkijos miško kvartalo 556 sklype 3. Lankant piliakalnį buvo nustatyta jo teritorija, prietaisu *DGPS Trimble Geo XT 512* užfiksuotos teritorijos ribų posūkio taškų koordinatės, jis nufotografuotas skaitmeniniu fotoaparatu. Įdomu, kad visiškai netoli piliakalnio, apie 250 km į PV nuo jo, laukuose esanti gatvė pavadinta Piliakalnio gatve. Matyt, vietiniai gyventojai apie šį piliakalnį žinojo jau ir seniau, tačiau tos žinios iki šiol nebuvo pasiekę paminklotvarkininkų ir archeologų.

Vaidotų piliakalnis įrengtas dabar lapuočiais apaugusiame aukštumos iškyšulyje į Vokės kairiojo kranto slėnį, iš Š pusės supamame šio slėnio, iš R, PR bei ŠV, V – jo raguvų. Į P ir PV nuo iškyšulio toliau tęsiasi aukštuma. Šlaitai gana statūs, iki 10–15 m, o ŠR net ir iki 20 m aukščio. Piliakalnio aikštelė netaisyklinga keturkampė, orientuota beveik PV–ŠR kryptimi, apie 35 m ilgio, 16 m pločio PV gale ir 18 m pločio ŠR gale, nelygi, žemesniu ŠR kraštu (1, 2 pav.). Joje matyti senų duobių žymių. PV pusėje nuo aukštumos ją skiria apie 7,5 m pločio, 1,2 m aukščio nuo aikštelės 18 m ilgio pylimas, kurio išorinis maždaug 2 m aukščio šlaitas leidžiasi į 4–5 m pločio, 1,5–1,7 m gylio bei 20 m ilgio griovį. Už šio griovio yra antras apie 7 m pločio, iki 1,5 m aukščio nuo išorės 15 m ilgio pylimas su jo išorėje esančiu antru maždaug 4 m pločio, 1,5 m gylio bei 18 m ilgio grioviu. Už šio griovio yra trečias apie 4 m pločio, 0,5 m aukščio nuo išorės 18 m ilgio nežymiai lenktas pylimas, už kurio vėlgi yra trečias 2–2,5 m pločio, 0,5–0,7 m gylio bei 20 m ilgio taip pat nežymiai lenktas griovys. Už pastarojo griovio yra dar vienas, ketvirtas, apie 4,5 m pločio, 0,5 m aukščio nuo išorės 16 m ilgio pylimas, kurio išorėje pastebimas nežymus iki 4 m pločio bei 0,2 m gylio įdubimas – greičiausiai čia buvusio dar vieno, ketvirto, griovio liekana (3, 4 pav.). Pirmas, antras ir trečias pylimai sužaloti juos ties viduriu perkasus, o pirmas, antras ir iš dalies trečias grioviai irgi ties viduriu užpilti, matyt, čia kažkada įrengiant keliuką į piliakalnio aikštelę.

Aikštelės R kampe pastebimas 0,2–0,3 m aukščio nuo jos apie 6 m pločio, 8 m ilgio gerokai nuskleistas pylimas, kurio išorinis 0,6–0,7 m aukščio šlaitas leidžiasi į maždaug 1,5 m pločio, iki 0,3 m gylio, 6 m ilgio griovį, už kurio dar yra kitas apie 2,5–3 m pločio, 0,2–0,3 m aukščio nuo vidinės pusės 6–7 m ilgio pylimas, kurio išorinis šlaitas leidžiasi piliakalnio šlaite 2,5 m žemiau esančio lyg dar vieno 1–1,5 m pločio, iki 0,2 m aukščio, 3 m ilgio pylimėlio link, kurio išorinis šlaitas leidžiasi į piliakalnio šlaito ŠR iškyšulį.

Piliakalnio Š šlaite, maždaug 5–6 m žemiau aikštelės Š krašto, yra apie 3 m pločio, 0,2 m aukščio, iki 10 m ilgio pylimas, kurio išorinis 1,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į maždaug tokio paties pločio, 0,2 m gylio, 7 m ilgio griovį, su jo išorėje esančiu dar vienu irgi apie 3 m pločio, 7 m ilgio pylimu, kurio išorinis 0,5 m aukščio šlaitas pereina į piliakalnio šlaito Š iškyšulį.

1 pav. Vaidotų piliakalnio aikštelės vidurinė ir PV dalys iš R. A. Strazdo nuotr.

Fig. 1. The centre and SW part of Vaidotai hillfort's enclosure, as seen from the E.

2 pav. Vaidotų piliakalnio aikštelės R galas iš ŠV. A. Strazdo nuotr.

Fig. 2. The E end of Vaidotai hillfort's enclosure, as seen from the NW.

Piliakalnio PV šone esantys pirmas griovys ir antras pylimas pereina į 2–3 m pločio terasą, 3 m žemiau aikštelės juosiančią piliakalnio ŠV, Š ir ŠR šlaitus ir jungiančią minėtą griovį ir pylimą su šlaito RŠR iškyšulyje esančiais grioviu ir pylimu, o antras griovys ir trečias pylimas irgi pereina į panašią terasą, esančią ŠV šlaite dar maždaug 2,5 m žemiau pirmosios ir jungiančią šį griovį ir pylimą su piliakalnio šlaito Š iškyšulyje esančiu viršutiniu pylimu, ir toliau

3 pav. Vaidotų piliakalnio PV pusėje esantys grioviai ir pylimai iš PV. A. Strazdo nuotr.

Fig. 3. The ditches and banks on the SW side of Vaidotai hillfort, as seen from the SW.

4 pav. Vaidotų piliakalnio PV pusėje esantys grioviai ir pylimai iš V (nuo ketvirto pylimo). A. Strazdo nuotr.

Fig. 4. The ditches and banks on the SW side of Vaidotai hillfort, as seen from the W (from the fourth bank).

nuo jo dar besitęsiančią ŠR šlaitu iki piliakalnio ŠR iškyšulyje esančio apatinio pylimėlio. Dar viena, trečia, žemiausiai esanti terasa tęsiasi nuo piliakalnio Š šlaito iškyšulyje esančio apatinio pylimo ŠV šlaitu į PV apie 20 m ir čia, virsdama lyg nedideliu grioviu su pylimu išorėje, pasibaigia. Piliakalnio terasos vietomis, ypač ŠR šlaite apslinkę. Sprendžiant pagal jų išvaizdą ir

vietomis dar išlikusius nedidelius pylimus ir griovius atrodo, kad visos piliakalnio terasos seniau galėjo būti jo ŠV, Š ir ŠR šlaitus juosę grioviai ir pylimai, per laiką, veikiami erozijos, virtę terasomis.

Piliakalnio PR šlaite terasų nėra, greičiausiai dėl to, kad šis šlaitas ir statesnis, ir aukštesnis už kitus.

Žvalgymo metu piliakalnio aikštelėje ir šlaituose kultūrinio sluoksnio nepastebėta, matyti tik rusvai pilkas dirvožemis. Sprendžiant pagal kai kuriuos vizualius požymius (pavyzdžiui, lyg ir nepabaigta iki galo apatinė terasa piliakalnio ŠV šlaite) bei pagal tai, kad jame nematyti kultūrinio sluoksnio pėdsakų, manoma, kad Vaidotų piliakalnis taip ir nebuvo iki galo įrengtas ir apgyvendintas. Pagal išvaizdą piliakalnį, matyt, galima būtų datuoti I tūkst. – II tūkst. pradžia.

Vaidotų piliakalnį 2010 m. buvo pasiūlyta įrašyti į NKVR. Tai buvo padaryta 2013 m.

The hillfort near the Vokė valley

In Spring 2010, archaeologists from KPC surveyed a hillfort, unmentioned in literature, on the E edge of Vaidotai village (in the city of Vilnius) and on the edge of the Vokė valley. At that time the extent of the hillfort's territory and the GPS co–ordinates of the waypoints of the territory's boundaries were determined; the hillfort was also inspected and photographed. Biologist Dr Darius Stončius reported this hillfort to the archaeologists of KPD in 2009.

Vaidotai Hillfort was created on a highland promontory that is now covered with deciduous trees and is surrounded on three sides by the left bank of the Vokė and its ravines. The scarps are fairly steep and mostly up to 10–15 m high, but in the NE up to 20 m high. The hillfort's enclosure is an irregular quadrangle with an almost NE–SW orientation. It is about 35 m long, 16 m wide at the SW end, and 18 m wide at the NE end (Figs. 1–2). Its surface is uneven, is lower at the NE edge, and bears signs of old pits. On the SW, it is separated from the highland by four banks from 0.5 m high and 4.5 m wide to 1.5 m high and 7.5 m wide and by ditches from 0.2 m deep and 4 m wide to 1.7 m deep and 5 m wide (Figs. 3–4). In the enclosure's E corner is a 0.3 m high and up to 6 m wide severely flattened bank, and on the E and N scarps are two rows, one above the other, of 0.2–0.3 m deep, 1.5 m wide ditches with 0.2–0.3 m high and up to 2.5–3 m wide banks below them. The first and second ditches and the second and third banks on the hillfort's SW side merge into terraces ringing the NW, N, and NE scarps and joining the ditches and banks on the E and N slopes. No terrace exists on the SE scarp, probably because it is higher and steeper than the others. No cultural layer was observed in surveying the enclosure and scarps. Judging from some of the visual signs and that no cultural layer is seen inside it, it has been conjectured that Vaidotai hillfort was never completed or inhabited. Based on its appearance, it is possible to date the hillfort to the 1st millennium – early 2nd millennium.